

ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ДАНИЛА ГАЛИЦЬКОГО

Кафедра організації і економіки фармації

ЗАТВЕРДЖУЮ

проф. С.Б. Білоус
професор, декан факультету
педагогічної роботи
Лонинко

2023 р.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

ЕТИКА І ДЕОНТОЛОГІЯ У ФАРМАЦІЇ

(назва навчальної дисципліни)

підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти
галузі знань 22 «Охорона здоров'я»
спеціальності 226 «Фармація, промислова фармація»
для студентів 1 (денна форма навчання) та 2-го (заочна форма навчання)
курсів фармацевтичного факультету
ОК 26.1

Обговорено та ухвалено
на методичному засіданні кафедри
організації і економіки фармації
Протокол № 11 від 23 червня 2023 р.
Завідувач кафедри
 проф. Б.П. Громовик

Затверджено
профільною методичною комісією
з хімічних та фармацевтичних дисциплін
Протокол № 3 від 27 червня 2023 р.
Голова профільної методичної комісії
 проф. С.Б. Білоус

ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ДАНИЛА ГАЛИЦЬКОГО

Кафедра організації і економіки фармації

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор
з науково-педагогічної роботи
доц. І. І. Солонинко

“ ___ ” _____ 2023 р.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

ЕТИКА І ДЕОНТОЛОГІЯ У ФАРМАЦІЇ

(назва навчальної дисципліни)

підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти
галузі знань 22 «Охорона здоров'я»
спеціальності 226 «Фармація, промислова фармація»
для студентів 1 (денна форма навчання) та 2-го (заочна форма навчання)
курсів фармацевтичного факультету
ОК 26.1

Обговорено та ухвалено
на методичному засіданні кафедри
організації і економіки фармації
Протокол № № 11 від 23 червня 2023 р.
Завідувач кафедри
_____ проф. Б.П. Громовик

Затверджено
профільною методичною комісією
з хімічних та фармацевтичних дисциплін
Протокол № _____
Голова профільної методичної комісії
_____ проф. С.Б. Білоус

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ - співробітники кафедри організації і економіки фармації:
Б.П. Громовик, завідувач кафедри, д-р фарм. наук, проф., доц., Дорикевич К.І., канд. фарм. наук, доц., Горілик А.В., канд. фарм. наук, ст. викл.

РЕЦЕНЗЕНТ: доцент кафедри організації і економіки фармації, технології ліків та фармакоекономіки ФПДО Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, канд. фарм. наук, доц. Гриньків Я.О.

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни «Етика і деонтологія у фармації» укладена відповідно до Стандарту вищої освіти другого (магістерського) рівня галузі знань 22 Охорона здоров'я спеціальності 226 Фармація, промислова фармація спеціалізації 226.01 Фармація; 226.02 Промислова фармація, а також Освітньо-професійної програми «Фармація» другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 226 Фармація, промислова фармація галузі знань 22 Охорона здоров'я Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького (від 15.02.2023, протокол № 1-ВР).

Опис навчальної дисципліни (анотація): Етика і деонтологія у фармації як навчальна дисципліна вивчає моральні норми поведінки фармацевтичних фахівців у процесі професійної діяльності, зокрема, при спілкуванні з пацієнтами (відвідувачами аптек), лікарями, колегами, а також іншими медичними та фармацевтичними фахівцями. Дисципліна сфокусована на реалізації принципів і цінностей, які визначають роль та відповідальність фармацевтичного фахівця перед суспільством у сучасних умовах.

Структура навчальної дисципліни	Кількість кредитів, годин, з них				Рік навчання семестр	Вид контролю
	Всього	Аудиторних		СРС		
		Лекцій (годин)	Семінарських занять (год.)			
Назва дисципліни: Етика і деонтологія у фармації	Денна форма навчання					
	2 кредити / 60 год.	0 год.	20 год.	40 год.	1 курс (2 семестр)	залік
	Заочна форма навчання					
	2 кредити / 60 год.	2 год.	2 год.	56 год.	2 курс (2 семестр)	1 контрольна робота, залік

Предметом вивчення навчальної дисципліни є моральні проблеми, що виникають перед суспільством у процесі реалізації фармацевтичної допомоги населенню.

Міждисциплінарні зв'язки: Етика та деонтологія у фармації виникла і розвивається в системі філософського знання і є важливою частиною культури людства. Вона інтегрується з дисциплінами, що вивчаються відповідно до навчального плану: філософією та біоетикою, історією України та української культури, організацією та економікою фармації, соціальною фармацією, фармацевтичним менеджментом і маркетингом. Це передбачає викладання дисципліни з метою формування у студентів умінь застосовувати знання з фармацевтичної етики та деонтології у процесі навчання, а в перспективі – у професійній діяльності.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Етика і деонтологія у фармації» є набуття студентами знань і формування вмінь з етики та деонтології у фармації на основі творення системи знань з моралі, етики та деонтології, біоетики, соціально-психологічних механізмів спілкування і взаємодії з іншими учасниками процесу фармакотерапії для майбутньої професійної діяльності.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Етика і деонтологія у фармації» є вивчення сутності, основних понять моралі, етики та деонтології у фармації, біоетики, набуття вмінь використовувати базові інструменти успішного спілкування та взаємодії.

1.3 Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна (взаємозв'язок з нормативним змістом підготовки здобувачів вищої освіти, сформульованим у термінах результатів навчання у Стандарті вищої освіти).

Згідно з вимогами Стандарту вищої освіти дисципліна забезпечує набуття студентами **компетентностей**:

- загальні:

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК02. Знання та розуміння предметної області; розуміння професійної діяльності.

ЗК03. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК05. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ЗК06. Здатність працювати в команді.

ЗК07. Здатність реалізувати свої права та обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини та громадянина в Україні.

ЗК08. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності та досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку фармації, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК09. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

- фахові:

ФК01. Здатність інтегрувати знання та розв'язувати складні задачі фармації / промислової фармації у широких або мультидисциплінарних контекстах.

ФК02. Здатність збирати, інтерпретувати та застосувати дані, необхідні для професійної діяльності, здійснення досліджень та реалізації інноваційних проєктів у сфері фармації.

ФК03. Здатність розв'язувати проблеми фармації у нових або незнайомих середовищах за наявності неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності.

ФК04. Здатність зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію у сфері фармації до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються.

ФК05. Здатність демонструвати і застосовувати у практичній діяльності комунікативні навички спілкування та фундаментальні принципи фармацевтичної етики й деонтології.

Деталізація компетентностей відповідно до дескрипторів НРК у формі «Матриці компетентностей».

Матриця компетентностей

№ з.п.	Компетентність	Знання	Уміння/навички	Комунікація	Відповідальність та автономія
		ЗН1	УМ1	К1	АВ1
1	2	3	4	5	6
Загальні компетенції					
ЗК01	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу		УМ2		
ЗК02	Знання та розуміння предметної області; розуміння професійної діяльності	ЗН1	УМ1		
ЗК03	Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово			К1	
ЗК05	Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.	ЗН1	УМ1, УМ2, УМ3	К1	АВ1, АВ2, АВ3
ЗК06	Здатність працювати в команді		УМ3	К1	АВ1, АВ2
ЗК07	Здатність реалізувати свої права та обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини та громадянина в Україні.		УМ3	К1	АВ3

1	2	3	4	5	6
ЗК08	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності та досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку фармації, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.		УМ3	К1	АВ3
ЗК09	Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології		УМ1		АВ1
Спеціальні (фахові) компетентності					
ФК01	Здатність інтегрувати знання та розв'язувати складні задачі фармації у широких або мультидисциплінарних контекстах.	ЗН1	УМ1, УМ2		АВ1, АВ2
ФК02	Здатність збирати, інтерпретувати та застосувати дані, необхідні для професійної діяльності, здійснення досліджень та реалізації інноваційних проєктів у сфері фармації.	ЗН1	УМ1		АВ3
ФК03	Здатність розв'язувати проблеми фармації у нових або незнайомих середовищах за наявності неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності.		УМ3		АВ1, АВ2
ФК04	Здатність зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію у сфері фармації до фахівців і нефаківців, зокрема до осіб, які навчаються.	ЗН1	УМ1	К1	АВ1, АВ2
ФК05	Здатність демонструвати і застосовувати у практичній діяльності фундаментальні принципи фармацевтичної етики й деонтології	ЗН1	УМ1, УМ2, УМ3	К1	АВ1, АВ3

Результати навчання:

ПРН01. Володіти спеціалізованими концептуальними знаннями у сфері фармації та суміжних галузях з урахуванням сучасних наукових здобутків і вмінні застосовувати їх у професійній діяльності (ЗК01, ЗК02, ФК01, ФК05).

ПРН02. Критично осмислювати і аналізувати наукові і прикладні проблеми у сфері фармації (ЗК01, ЗК02, ЗК07, ЗК08, ФК01, ФК02).

ПРН03. Володіти спеціалізованими знаннями та вміннями/навичками для розв'язання професійних проблем і задач, у тому числі з метою вдосконалення знань та процедур у сфері фармації (ЗК02, ЗК08, ФК01).

ПРН04. Вільно спілкуватися державною та англійською мовою усно і письмово для обговорення професійних проблем і результатів діяльності, презентації наукових досліджень та інноваційних проєктів (ЗК03, ФК04, ФК05).

ПРН05. Оцінювати та забезпечувати якість та ефективність діяльності у сфері фармації у стандартних та нестандартних ситуаціях; дотримуватися принципів деонтології та етики у професійній діяльності (ЗК02, ЗК05, ФК01, ФК03, ФК05).

ПРН06. Розробляти та приймати ефективні рішення з розв'язання складних/комплексних задач фармації особисто та за результатами спільного обговорення; формулювати цілі власної діяльності та діяльності колективу з урахуванням суспільних і виробничих інтересів, загальної стратегії та наявних обмежень, визначати оптимальні шляхи досягнення цілей (ЗК02, ЗК03, ЗК05, ЗК06, ЗК07, ЗК08, ФК01, ФК03).

ПРН08. Розробляти та реалізовувати інноваційні проєкти у сфері фармації, а також дотичні міждисциплінарні проєкти з урахуванням технічних, соціальних, економічних, етичних, правових та екологічних аспектів (ЗК05, ЗК06, ЗК08, ЗК09, ФК01, ФК02, ФК05).

ПРН09. Формулювати, аргументувати, зрозуміло і конкретно доносити до фахівців і нефахівців, у тому числі до здобувачів вищої освіти інформацію, що базується на власних знаннях та професійному досвіді, основних тенденціях розвитку світової фармації та дотичних галузей (ЗК03, ЗК07, ЗК08, ФК02, ФК04, ФК05).

ПРН26. Планувати та реалізовувати професійну діяльність на основі нормативно-правових актів України та рекомендацій належних фармацевтичних практик (ЗК02, ЗК07, ФК02, ФК03).

Інтегративні кінцеві програмні результати навчання, формуванню яких сприяє навчальна дисципліна: здатність розв'язувати типові та складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у професійній фармацевтичній діяльності із застосуванням етико-деонтологічних положень, ясно і недвозначно доводити свої висновки та знання до відома фахової та нефахової аудиторії.

2.Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 2 кредити ЄКТС - 60 годин.

Тема 1. Теоретичні основи біоетики, фармацевтичної етики та деонтології.

Тема 2. Принципи фармацевтичної етики. Етичний кодекс фармацевтичного фахівця.

Тема 3. Етика професійної комунікації фармацевта і пацієнта.

Тема 4. Етика професійної комунікації фармацевта і лікаря.

Тема 5. Етика професійної комунікації фармацевта з колегами.

Тема 6. Етичні проблеми захисту персональних даних пацієнта.

Тема 7. Етика фармацевтичного обслуговування осіб з інвалідністю.

Тема 8. Етичні аспекти забезпечення доступу населення до лікарських засобів

Тема 9. Добросесність у фармацевтичній етиці: етика у сфері права інтелектуальної власності; конфлікти інтересів.

Тема 10. Стрес і конфлікти у професійній діяльності фармацевтичного фахівця.

3. Структура навчальної дисципліни

Назва теми	Кількість годин, у т.ч.					
	денна форма			заочна форма		
	лек.	семінари	СР	лек.	семінари	СР
1. Теоретичні основи біоетики, фармацевтичної етики та деонтології	-	2	4	-	-	6
2. Принципи фармацевтичної етики. Етичний кодекс фармацевтичного фахівця	-	2	4	-	2	4
3. Етика професійної комунікації фармацевта і пацієнта	-	2	4	-	-	6
4. Етика професійної комунікації фармацевта і лікаря	-	2	4	-	-	6
5. Етика професійної комунікації фармацевта з колегами	-	2	4	-	-	6
6. Етичні проблеми захисту персональних даних пацієнта	-	2	4	1	-	5
7. Етика фармацевтичного обслуговування осіб з інвалідністю	-	2	4	-	-	6
8. Етичні аспекти забезпечення доступу населення до лікарських засобів	-	2	4	-	-	6
9. Добросовісність у фармацевтичній етиці: етика у сфері права інтелектуальної власності; конфлікти інтересів	-	2	4	1	-	5
10. Стрес і конфлікти у професійній діяльності фармацевтичного фахівця	-	2	4	-	-	6
Усього 60 годин /2 кредитів ECTS	-	20	40	2	2	56
Підсумковий контроль	Залік			1 контрольна робота. Залік		

4. Тематичний план лекцій – згідно з навчальним планом лекції передбачені тільки для студентів заочної форми навчання.

№ з.п.	ТЕМА	Кількість годин
1.	Етичні проблеми захисту персональних даних пацієнта	1
2.	Добросовісність в етиці: етика у сфері права інтелектуальної власності; конфлікти інтересів	1
Всього		2

5. Тематичний план семінарських занять

№ з.п.	ТЕМА	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	2	3	4
1.	Теоретичні основи біоетики, фармацевтичної етики та деонтології	2	-
2.	Принципи фармацевтичної етики. Етичний кодекс фармацевтичного фахівця	2	2
3.	Етика професійної комунікації фармацевта і пацієнта	2	-
4.	Етика професійної комунікації фармацевта і лікаря	2	-
5.	Етика професійної комунікації фармацевта з колегами	2	-

1	2	3	4
6.	Етичні проблеми захисту персональних даних пацієнта	2	-
7.	Етика фармацевтичного обслуговування осіб з інвалідністю	2	-
8.	Етичні аспекти забезпечення доступу населення до лікарських засобів	2	-
9.	Доброчесність у фармацевтичній етиці: етика у сфері права інтелектуальної власності; конфлікти інтересів	2	-
10.	Стрес і конфлікти у професійній діяльності фармацевтичного фахівця	2	-
Всього		20	2

6. Тематичний план самостійної роботи студентів

№ з.п.	ТЕМА	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1.	Теоретичні основи біоетики, фармацевтичної етики та деонтології	4	5
2.	Принципи фармацевтичної етики. Етичний кодекс фармацевтичного фахівця	4	5
3.	Етика професійної комунікації фармацевта і пацієнта	4	6
4.	Етика професійної комунікації фармацевта і лікаря	4	6
5.	Етика професійної комунікації фармацевта з колегами	4	6
6.	Етичні проблеми захисту персональних даних пацієнта	4	5
7.	Етика фармацевтичного обслуговування осіб з інвалідністю	4	6
8.	Етичні аспекти забезпечення доступу населення до лікарських засобів (ціноутворення, просування, тощо)	4	6
9.	Доброчесність у фармацевтичній етиці: етика у сфері права інтелектуальної власності; конфлікти інтересів	4	5
10.	Стрес і конфлікти у професійній діяльності фармацевтичного фахівця	4	6
Всього		40	56
Вид контролю:		1 контрольна робота	
		поточний контроль на практичних заняттях	

7. Індивідуальні завдання - не заплановані робочим навчальним планом на навчальний рік.

8. Методи навчання. У процесі вивчення дисципліни «Етика і деонтологія у фармації» застосовуються такі методи навчання:

– за типом пізнавальної діяльності: пояснювально-ілюстративний; аналітичний, синтетичний, індуктивний, дедуктивний;

– за основними етапами процесу: формування знань; застосування знань; узагальнення; закріплення; перевірка;

– за системним підходом: стимулювання та мотивація; контроль і самоконтроль.

– за джерелами знань: словесні – розповідь, бесіда; наочні – демонстрація, ілюстрація.

– за рівнем самостійної розумової діяльності: проблемний; частково-пошуковий; дослідницький;

– за інтерактивністю: мультимедійні лекції, відпрацювання навичок, ситуаційні завдання, моделювання професійної діяльності, тестування.

9. Методи контролю:

- Види контролю (поточний і підсумковий).

Поточний контроль знань проводиться з метою виявлення якості навчального процесу та його результатів у міжсесійний період і здійснюється в ході семінарських занять, передбачених навчальною програмою дисципліни.

Поточний контроль знань студентів оцінюється за наведеною схемою:

№ з.п.	Вид роботи	Максимально балів	Оцінка в балах	Зміст роботи
1	Робота на семінарі	5	А) 2,3,4,5 Б) 2,3,4,5	А) оцінювання участі у семінарських заняттях: виступи та обговорення окремих тем курсу; презентація творчих робіт, першоджерел тощо; Б) експрес – контроль (тестування)
2	Самостійна робота	А) – Б) 5	А) зараховано/ не зараховано Б) 2,3,4,5	А) для денної форми навчання – перевірка виконання одного із видів роботи: підготовки реферату; опрацювання та конспектування окремих тем дисципліни та першоджерел. Б) для заочної форми навчання – перевірка виконання контрольної роботи.

Оцінювання *роботи на семінарах* здійснюється за результатами виступів студентів на заняттях і тестувань, при цьому враховується не тільки рівень розкриття проблем, а й їх активність в обговоренні, уміння опонувати, поставити запитання, висловити своє бачення проблеми.

Самостійна робота студентів денної форми навчання оцінюється під час поточного контролю теми на відповідному семінарському занятті.

Готуючи *реферат*, необхідно виходити з того, що його обсяг не повинен перевищувати 15 сторінок. Обов'язковими є план, точно сформульовані цілі, засаднича ідея реферату, висновки та перелік джерел, що використовувались для його підготовки. Разом із тим, студент повинен не тільки написати, а й коротко (протягом 5-7 хвилин) розкрити перед аудиторією або в персональній бесіді із викладачем основні проблеми, розглянуті в роботі. При цьому основними критеріями оцінки реферату є:

- 1) відповідність змісту реферату обраній темі;
- 2) рівень знань з теми;
- 3) самостійність викладення основного змісту реферату;
- 4) уміння коротко і, в той же час, інформативно розкрити зміст реферату;
- 5) уміння відповідати на поставлені запитання.

Підготовка, оформлення та презентація рефератів оцінюється на семінарі.

Самостійна робота студентів заочної форми навчання передбачена у формі виконання контрольної роботи. Вона оцінюється до початку навчально-екзаменаційної сесії.

- Форма підсумкового контролю відповідно до навчального плану – залік.
- Критерії оцінювання

Критерії оцінювання семінарських занять

Оцінювання знань студента під час семінарських занять проводиться за такими критеріями:

- розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;
- ступінь засвоєння навчального матеріалу з дисципліни;
- обізнаність з основною (обов'язковою) та додатковою літературою, а також із сучасною вітчизняною і зарубіжною літературою з питань, що розглядаються;
- логіка, структура, стиль викладу матеріалу при виступах в аудиторії, уміння захищати свою позицію та здійснювати узагальнення інформації, отриманої з доповідей інших осіб.

Рівень знань студентів на семінарських заняттях оцінюється за чотириохальною системою.

Оцінки «*відмінно*» заслуговує студент, який дав аргументовану і повну відповідь на всі питання, поставлені в завданнях; вільно володіє програмним матеріалом, правильно розкриває сутність понять навчального курсу, аналізує та коментує причинно-наслідкові зв'язки, вміє логічно формулювати думки, дотримуватись послідовності і точності викладу матеріалу, робити аргументовані висновки на основі отриманих знань та опрацьованої навчальної літератури.

Оцінки «*добре*» заслуговує студент, який правильно відповів на всі питання, у відповідях на завдання продемонстрував володіння навчальним матеріалом, але припустився окремих помилок у послідовності викладення, повноті аналізу чи коментуванні певних питань або у висновках чи допустився незначних фактичних помилок.

Оцінки «*задовільно*» заслуговує студент, який в основному опанував навчальний курс, дав у цілому правильні відповіді хоча б на два питання, але допустився помилки у формулюваннях, зробив нечіткі висновки, виклав матеріал недостатньо повно і послідовно.

Оцінки «*незадовільно*» одержує студент, який показав незнання основного програмного матеріалу, виклав його непослідовно й нечітко, не дав відповіді на жодне з контрольних питань, запропонованих у завданні, допустився грубих помилок у визначенні понять та аналізі фактів, не зміг застосувати отримані знання в конкретній ситуації.

Критерії оцінювання самостійної роботи

Оцінки «*відмінно*» заслуговує студент, у якого робота виконана правильно і самостійно, показує належний рівень знань, оформлена відповідно до вимог до цього типу завдань.

Оцінки «*добре*» заслуговує студент, у якого робота виконана самостійно, містить несуттєві помилки, показує належний рівень знань студента, оформлена відповідно до вимог до цього типу завдань.

Оцінки «*задовільно*» заслуговує студент, у якого робота виконана, але з помилками, що свідчить про недостатній рівень знань; оформлення роботи не повністю відповідає вимогам до цього типу завдань.

Оцінки «*незадовільно*» одержує студент, виконана робота якого не відповідає вимогам, які вказані вище як критерії для виставлення позитивної оцінки.

10. Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських занять і має на меті перевірку засвоєння студентами навчального матеріалу. Поточний контроль включає перевірку теоретичної та практичної підготовки.

Під час оцінювання засвоєння кожної теми за поточну навчальну діяльність студенту виставляються оцінки за 4-бальною (національною) шкалою. При цьому враховуються усі види робіт, передбачені програмою дисципліни. Студент має отримати оцінку з кожної теми для подальшої конвертації оцінок у бали за багатобальною (200-бальною) шкалою.

11. Форма підсумкового контролю успішності навчання: семестровий залік - форма підсумкового контролю, що полягає в оцінці засвоєння студентом навчального матеріалу виключно на підставі результатів виконання ним певних видів робіт на семінарських заняттях та під час самостійної роботи. Семестровий залік проводиться на останньому занятті з дисципліни. Залік з дисципліни виставляється за результатами поточного контролю та виражається за двобальною шкалою: «зараховано» або «не зараховано». До підсумкового контролю допускаються студенти, які відвідали усі передбачені навчальною програмою аудиторні заняття, виконали усі види робіт, передбачені програмою та одержали оцінки, достатні для конвертації у мінімальну кількість балів.

12. Схема нарахування та розподіл балів, які отримують студенти:

Для дисциплін формою підсумкового контролю яких є залік:

Максимальна кількість балів, яку може набрати студент за поточну навчальну діяльність при вивченні дисципліни становить 200 балів.

Мінімальна кількість балів, яку повинен набрати студент за поточну навчальну діяльність для зарахування дисципліни становить 120 балів.

Розрахунок кількості балів проводиться на підставі отриманих студентом оцінок за 4-ри бальною (національною) шкалою під час вивчення дисципліни, шляхом обчислення середнього арифметичного (СА), округленого до двох знаків після коми. Отримана величина конвертується у бали за багатобальною шкалою таким чином:

$$x = \frac{СА \times 200}{5}$$

Для зручності наведено таблицю перерахунку за 200-бальною шкалою:

Перерахунок середньої оцінки за поточну діяльність у багатобальну шкалу для дисциплін, що завершуються заліком

4-бальна шкала	200-бальна шкала	4-бальна шкала	200-бальна шкала	4-бальна шкала	200-бальна шкала	4-бальна шкала	200-бальна шкала
5	200	4.45	178	3.92	157	3.37	135
4.97	199	4.42	177	3.89	156	3.35	134
4.95	198	4.4	176	3.87	155	3.32	133
4.92	197	4.37	175	3.84	154	3.3	132
4.9	196	4.35	174	3.82	153	3.27	131
4.87	195	4.32	173	3.79	152	3.25	130
4.85	194	4.3	172	3.77	151	3.22	129
4.82	193	4.27	171	3.74	150	3.2	128
4.8	192	4.24	170	3.72	149	3.17	127
4.77	191	4.22	169	3.7	148	3.15	126
4.75	190	4.19	168	3.67	147	3.12	125
4.72	189	4.17	167	3.65	146	3.1	124
4.7	188	4.14	166	3.62	145	3.07	123
4.67	187	4.12	165	3.57	143	3.02	121
4.65	186	4.09	164	3.55	142	3	120
4.62	185	4.07	163	3.52	141	Менше 3	Недостатньо
4.6	184	4.04	162	3.5	140		
4.57	183	4.02	161	3.47	139		
4.52	181	3.99	160	3.45	138		
4.5	180	3.97	159	3.42	137		
4.47	179	3.94	158	3.4	136		

13. Методичне забезпечення (розширений план семінарських занять та самостійної роботи, питання для поточного та підсумкового контролю знань і вмінь студентів).

Навчальний процес здійснюється в таких формах: семінарські заняття і самостійна робота студента. Завданням самостійної роботи студентів є отримання додаткової інформації для поглибленого вивчення дисципліни на семінарських заняттях.

Розширений план семінарських занять та самостійної роботи

1. Теоретичні основи біоетики, фармацевтичної етики та деонтології. Визначення біоетики та фармацевтичної етики. Роль біоетики та фармацевтичної етики в сучасному фармацевтичному середовищі. Етичні проблеми у фармацевтичній практиці. Вимоги до професійної етики та поведінки фармацевта. Визначення та походження деонтології. Застосування деонтологічних принципів у фармацевтичній практиці. Взаємозв'язок фармацевтичної етики та деонтології.

2. Принципи фармацевтичної етики. Етичний кодекс фармацевтичного фахівця. Значення етичних принципів у професійній діяльності фармацевта. Принцип “не нашкодь” і відповідальність фармацевта за безпеку та ефективність лікарських засобів. Принцип поваги до автономії пацієнта. Значення інформованої згоди пацієнта у фармацевтичній практиці. Право пацієнта на самовизначення та прийняття рішень щодо свого здоров'я. Роль фармацевтичного фахівця у забезпеченні рівності та справедливості в охороні здоров'я. Етичні стандарти та правила професійної поведінки фармацевта. Основні принципи та цінності, що лежать в основі Етичного кодексу фармацевтичного працівника України. Актуалізація етичних стандартів у сучасному фармацевтичному середовищі.

3. Етика професійної комунікації фармацевта і пацієнта. Значення ефективної комунікації у фармацевтичній практиці. Роль комунікації у встановленні довіри, забезпеченні здоров'я та оптимальному лікуванні пацієнтів. Ефективне слухання та розуміння потреб пацієнта. Використання відповідного мовлення та невербальних сигналів у спілкуванні з пацієнтом. Сприяння взаєморозумінню, уникнення непорозумінь та конфліктів з пацієнтом. Інформування пацієнта про його стан здоров'я, лікування та можливі ризики. Комунікація з дітьми та літніми людьми. Комунікація із вразливими групами населення. Врахування етичних та культурних аспектів у комунікації з різними пацієнтами.

4. Етика професійної комунікації фармацевта і лікаря. Взаємодія та співпраця між фармацевтом та лікарем в процесі надання медичної допомоги. Роль етичної комунікації у взаємодії між фармацевтом та лікарем у контексті надання медичної допомоги пацієнтам. Чинники, що сприяють ефективній та етичній комунікації між фармацевтом та лікарем. Вирішення конфліктних ситуацій та етичних дилем у комунікації між фармацевтом та лікарем. Сприяння взаємному навчанню та обміну досвідом між фармацевтом та лікарем. Важливість професійного саморозвитку та підвищення етичної компетенції для успішної професійної комунікації.

5. Етика професійної комунікації фармацевта з колегами. Важливість етичної комунікації у колективі фармацевтів. Роль етичної комунікації у підтримці співпраці, взаєморозуміння та досягненні спільних цілей. Практичні аспекти комунікації у колективі фармацевтів, включаючи збори, наради та спільне прийняття рішень. Вплив етичних норм на якість роботи колективу та задоволення від професійної діяльності. Розуміння ролей, обов'язків та компетенцій фармацевтів у колективі. Розвиток взаємопідтримки, взаємодопомоги та довіри у комунікації з колегами. Розуміння та дотримання конфіденційності та захисту приватності колег. Уміння слухати та враховувати думки та погляди колег. Розвиток навичок конструктивного спілкування та пошуку вирішення конфліктів. Сприяння взаємному навчанню та обміну досвідом між фармацевтами

6. Етичні проблеми захисту персональних даних пацієнта. Законодавство та регуляція у сфері захисту персональних даних пацієнта. Розуміння меж та обмежень у використанні персональних даних пацієнтів. ~~Важливість захисту персональних даних пацієнта.~~ Роль конфіденційності та приватності у відносинах між пацієнтом і фармацевтом. Відповідальність фармацевта за збереження та захист конфіденційної інформації пацієнта. Етичні аспекти використання електронної медичної документації та інших технологій. Вплив інформаційних систем та електронної комунікації на конфіденційність пацієнтських даних. Вимоги до обробки та зберігання персональних даних пацієнтів. Інформована згода та конфіденційність у передачі меди-

чної інформації пацієнтові. Обговорення етичних аспектів використання штучного інтелекту та аналізу даних у медицині та фармації.

7. Етика фармацевтичного обслуговування осіб з інвалідністю. Основні види інвалідності та їх вплив на фармацевтичне обслуговування. Огляд законодавства, що регулює права осіб з інвалідністю в сфері фармації. Професійні стандарти та етичні норми, які враховують особливості обслуговування осіб з інвалідністю. Важливі аспекти комунікації з особами з інвалідністю. Врахування потреб осіб з інвалідністю при наданні фармацевтичних послуг. Виключення дискримінації та захист прав осіб з інвалідністю. Застосування спеціальних методів спілкування та адаптації до потреб клієнтів. Роль фармацевтичного працівника у покращенні якості життя осіб з інвалідністю. Вплив фармацевтичних послуг на благополуччя та якість життя клієнтів з інвалідністю.

8. Етичні аспекти забезпечення доступу населення до лікарських засобів. Проблеми нерівного доступу до лікарських засобів у світі та в межах країни. Вплив економічних, соціальних та культурних факторів на доступність лікарських засобів. Особливості реєстрації, отримання дозволів на виробництво та розподіл доступних лікарських засобів. Виклики та обмеження цінової політики в контексті забезпечення доступу до лікарських засобів. Роль уряду, фармацевтичних компаній та міжнародних організацій у регулюванні цін на лікарські засоби. Врахування етичних аспектів при прийнятті рішень щодо розподілу обмежених ресурсів та лікарських засобів. Огляд глобальних та національних ініціатив для поліпшення доступу до лікарських засобів. Роль фармацевтів у підтримці та реалізації ініціатив для забезпечення етичного доступу населення до лікарських засобів. Виклики фізичної доступності лікарських засобів.

9. Добросесність у фармацевтичній етиці: етика у сфері права інтелектуальної власності; конфлікти інтересів. Поняття права інтелектуальної власності в фармацевтичній галузі. Важливість дотримання права інтелектуальної власності для фармацевтичної індустрії. Етичні аспекти порушення або використання права інтелектуальної власності. Визначення поняття "конфлікт інтересів" та його ролі в фармацевтичній галузі. Етичні принципи та стратегії, які можуть допомогти уникнути чи вирішити конфлікти інтересів. Вплив конфліктів інтересів на якість та безпеку лікарських засобів. Наслідків конфліктів інтересів для розробки, виробництва та маркетингу лікарських засобів. Регуляторні вимоги, що стосуються добросесності та етики фармацевтичних фахівців. Аналіз відповідальності фармацевтичних фахівців у забезпеченні добросесності в їхній роботі

10. Стрес і конфлікти у професійній діяльності фармацевтів. Поняття стресу та його фізіологічні та психологічні прояви. Вплив стресу на якість роботи, прийняття рішень та стосунки з пацієнтами та колегами. Основні джерела стресу в професійній діяльності. Стратегії управління стресом у фармацевтичній практиці. Конфлікти у професійній діяльності фармацевтів, види та причини виникнення. Наслідки конфліктів для якості надання фармацевтичних послуг та взаємовідносин з колегами та пацієнтами. Стратегії розв'язання та запобігання конфліктам у професійному середовищі. Важливість здоров'я фармацевтів для ефективної професійної роботи. Стратегії самопіклування та збереження психофізичного добробуту фармацевтів. Підходи до створення здорового та сприятливого робочого середовища. Ролі підтримки колег та професійної спільноти у забезпеченні психологічного комфорту фармацевтів.

Питання для поточного та підсумкового контролю знань і вмінь студентів відповідають питанням розширеного плану семінарських занять та самостійної роботи.

14. Рекомендована література

Основна (базова)

1. FIP statement of professional standards. Codes of ethics for pharmacists. URL: <https://www.fip.org/file/15866>.
2. Біоетика та біобезпека: навчальний посібник; укл.: Юлія Максименко, Дмитро Вискушенко. Житомир: Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2022. 126 с. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/34303/1/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%91%D1%96%D0%BE%D0%B5%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0%20%D1%82%D0%B0%20%D0%B1%D1%96%D0%BE%D0%B1%D0%B5%D0%B7%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D0%B0.pdf>.
3. Вишневська Л.В. Етика і деонтологія у фармації: Практикум для студентів фармацевтичних спеціальностей. Херсон: Айлант, 2020. 152 с. URL: <http://ekhshuir.kspu.edu/bitstream/handle/123456789/11989/1.%D0%95%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0%20%D1%82%D0%B0%20%D0%B4%D0%B5%D0%BE%D0%BD%D1%82%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F.pdf?sequence=1>.
4. Горошко О. М., Паламар А. О., Ткачук О. Ю., Василичук О. Я., Гудзь Н. А., Драчук В. М., Ежнед М. А. (2018) Вплив принципів фармацевтичної деонтології на професійну діяльність фармацевтичних працівників. Web of Scholar. 6(24), Vol.5. doi: 10.31435/rsglobal_wos/12062018/5784.
5. Етичний кодекс фармацевтичних працівників України. URL: <https://nuph.edu.ua/etichnijj-koeks-farmaceutichnih-prac/>.
6. Єщенко Т.А. Теорія і практика професійної комунікації : [методичні матеріали до лекційних, практичних занять та самостійної роботи з елективного курсу для студентів денної форми навчання другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 22 «Охорона здоров'я» спеціальності 226 «Фармація»]. Львів : Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького, 2019. 65 с. URL: https://resource.odmu.edu.ua/chair/download/90813/ftl67Mvh7rUvXeSzSrn52g/%D0%95%D1%89%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20teoriya_i_praktyka_profesiyanoi_%20komunikatsiyi_1_kurs_farm_denna_forma_navchannya.pdf.
7. Правила належної промоції фармацевтичними компаніями лікарських засобів професіоналам охорони здоров'я. URL: <http://aipm.org.ua/wp-content/uploads/2015/06/rules.pdf>.
8. Про внесення зміни до Основ законодавства України про охорону здоров'я щодо встановлення обмежень для медичних і фармацевтичних працівників під час здійснення ними професійної діяльності: Закон України від 04.07.2012 № 5036-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5036-17>.
9. Проект Меморандуму з належної практики інформування про лікарські засоби фахівців сфери охорони здоров'я. URL: <http://www.apteka.ua/article/151064>.
10. Сметаніна К.І. Етика і деонтологія у фармації: конспект лекцій. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2021. 60 с. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/21386/1/deontolohiia.pdf>.

Допоміжна

- Code of ethics for pharmacist: Pharmaceutical Society of Kenia, 2019. 60 p. URL: <https://www.psk.or.ke/public/uploads/file/ae081c627b0bcf5a107c6b7a9e25a06d.pdf>.
1. Code of ethics for pharmacist: Pharmacy Board Malaysia, 2018. 16 p. URL: <https://www.pharmacy.gov.my/v2/sites/default/files/articles-upload/code-ethics-fa-web.pdf>.
 2. Lam W., Mey A., King M.A., Woods P. The nature of conflict in community pharmacy – A pilot study of pharmacists' experiences during the COVID-19 pandemic // Research in Social and Administrative Pharmacy, Volume 18, Issue 7, 2022, Pages 3164-3173. URL <https://doi.org/10.1016/j.sapharm.2021.09.002>.
 3. Rybachuk V., Maievska N. Conflict Competence of Pharmacy Students. *The Journal of V. N. Karazin Kharkiv National University. A Series of «Psychology»*. No. 73 (2022): DOI: <https://doi.org/10.26565/2225-7756-2022-73-06>.
 4. Бем М., Городиський І. Захист персональних даних: правове регулювання та практичні аспекти: науково-практичний посібник. К: «К.І.С.». 2021. 160 с. URL: <https://rm.coe.int/168059920c>.
 5. Біоетика у фармації: навчально-методичний посібник. Панасенко О.І., Книш Є.Г., Буряк В.П. та ін. Запоріжжя: Запорізький державний медичний університет. 2014. 102 с. URL: http://dspace.zsmu.edu.ua/bitstream/123456789/934/1/14Bioetyka_farmatsiyi.pdf.
 6. Вішар Ю.Ю. Правова охорона інтелектуальної власності у фармацевтичній галузі: Збірник праць III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Острог, 7-8 квітня, 2017 р.). Острог, 2017. С. 62-64. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/conf/law/22april2017/20.pdf>.

7. Гарматюк О. В., Автомеєнко А. А. Маркетингова політика комунікацій у фармації // Економічні горизонти. – 2017. - № 1 (2). – С. 35-41. http://nbuv.gov.ua/UJRN/fineconsm_201718 .
8. Гончаренко Н.В., Шматенко О.П., Тарасенко В.О., Рум'янцев Ю.В., Кожокару О.О. Організаційно-психологічні чинники в системі фармацевтичної діяльності. Збірник наукових праць співробітників НМАПО ім. П. Л. Шупика. 2018. Вип. 32. С. 264-273. URL: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpsnmapo20183224> .
9. Електронне здоров'я: чи захищені персональні дані пацієнтів? Щотижневик «Аптека». 2019. № 23. URL: <https://www.apteka.ua/article/504636> .
10. Захист персональних даних у сфері охорони здоров'я в ЄС: законодавчий ландшафт. Щотижневик «Аптека». 2020. № 47. URL: <https://www.apteka.ua/article/575210> .
11. Конфлікт інтересів. Державна аудиторська служба України. 2021. URL: [https://dasu.gov.ua/attachments/8c37ae72-c762-4aa9-b37e-e2573b029657_%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%BB%D1%96%D0%BA%D1%82_%D1%96%D0%BD%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%96%D0%B2%20\(2\).pdf](https://dasu.gov.ua/attachments/8c37ae72-c762-4aa9-b37e-e2573b029657_%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%BB%D1%96%D0%BA%D1%82_%D1%96%D0%BD%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%96%D0%B2%20(2).pdf) .
12. Міністерство юстиції України: Правове регулювання інтелектуальної власності в Україні. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_4487 .
13. Незалежне призначення у Великобританії. Проблеми та конфлікти інтересів. Щотижневик «Аптека». 25.10.2022. URL: <https://www.apteka.ua/article/6494111> .
14. Новації у сфері інтелектуальної власності та реклами ліків: що передбачає новий Закон України «Про лікарські засоби»? Щотижневик «Аптека». 2022. № 28/29. URL: <https://www.apteka.ua/article/646313> .
15. Ольховська А.Б. Практичні аспекти використання інноваційних комунікативних технологій у роботі медичних (фармацевтичних) представників та шляхи їх удосконалення // Управління, економіка та забезпечення якості в фармації. 2018. № 2 (54). С. 30-38. URL: <https://chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/02/4.A.-B.-Olhovska.pdf> .
16. Про конфлікт інтересів. Національне агентство з питань запобігання корупції. . URL: <https://nazk.gov.ua/uk/pokaznyky-diyalnosti-departamentu/> .
17. Процьок І.Є. Основи морально-етичного виховання в соціокультурному аспекті професійної підготовки майбутнього фармацевта. Проблеми освіти. 2018. № 88. С. 155-160. URL: <https://eprints.pharm.zt.ua/id/eprint/423/1/%D0%9E%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%20%D0%BC%D0%BE%D1%80%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE.pdf> .
18. Реформа охорони здоров'я: експерти обговорили етичні та правові виклики. Щотижневик «Аптека». 2018. № 25. URL: <https://www.apteka.ua/article/4608122> .
19. Стрес та тривога: як допомогти собі? Щотижневик «Аптека». 2023. № 22/23. URL: <https://www.apteka.ua/article/667041> .
20. Ціна на ліки: скільки платить пацієнт за просування препаратів? Щотижневик «Аптека». 03.02.2022. [URL: <https://www.apteka.ua/article/626948>
21. Чегринєць А. А., Бабічева Г. С., Рогуля О. Ю. Дослідження причин виникнення конфліктів у процесі надання фармацевтичної допомоги. Менеджмент та маркетинг у складі сучасної економіки, науки, освіти, практики : матеріали VIII міжнар. наук.-практ. дистанц. конф., м. Харків, 19 берез. 2020 р. Харків : НФаУ, 2020. С. 83-90. URL: <http://dspace.nuph.edu.ua/handle/123456789/21973> .
22. Як подолати стрес? 6 порад для жінок-фармацевтів. Щотижневик «Аптека». 2022. № 4. URL: <https://www.apteka.ua/article/626659> .

15. Інформаційні ресурси

1. Законодавство України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws> .
2. Нормативно-директивні документи МОЗ України. URL: <http://mozdocs.kiev.ua> .